

Enkele tijdsbepalingen te Aalst in modern dialect en in griffierstaal uit de 16^e en de 17^e eeuw

door FR. VANACKER,
Aspirant N. F. W. O.

Gewoonlijk wordt slechts weinig belang gehecht aan sententieboeken en officiële geschriften bij het bestuderen van de gesproken taal uit vroegere eeuwen. Terecht verwijt men deze taal haar stijfheid en zwaarwichtigheid. Ze is geen zuivere volkstaal, maar toch valt er heel wat uit te halen voor de diachronische studie van een dialect. Nu en dan kan men in getuigenissen en „Enquesten”, in verband met een door de schepenen of door den Hoogbaljuw te beslissen zaak, een tamelijk getrouwe weergave vinden van de feiten zoals die door de getuigen meegedeeld en door de griffiers genoteerd werden. Dikwijls schreef de griffier letterlijk bepaalde delen der verklaringen, zoals hij ze de getuigen hoorde afleggen. Voor een klankleer zijn deze rechtstreekse weergaven wel niet altijd erg te vertrouwen, vooral niet wat het vocalisme betreft. We mogen immers niet uit het oog verliezen dat de schrijver iemand was die gewoonlijk een officiële rechtstaal met een reeds min of meer vasten vorm gebruikte. Zo kunnen we bijna onmogelijk uitmaken of de geschreven getuigenis een fonetisch getrouwe weergave is van wat de ondervraagde persoon getuigde ofwel of de griffier in de hem eigen schrijftaal neerschreef wat hij hoorde. Voor een onderzoek der

syntaxis van de gesproken taal in de 16e en de 17e eeuw biedt dit materiaal nochtans veel meer zekerheid.

Materiaal ouder dan 1494 staat ons voor de studie der syntaxis van de gesproken taal in het Land van Aalst niet ter beschikking. Bij onze navorsingen naar dergelijke rechtstreekse getuigenissen, genoteerd door griffers, die in dienst waren bij de schepenen der stad Aalst of bij den Hoogbaljuw van het Land van Aalst, schonken wij ook onze aandacht aan verschillende kenmerken der taal in de delen, waar de griffier het door de getuigen gegeven relaas heeft samengevat. Hoewel hij hier niet rechtstreeks de getuigenissen citeert, laat hij zich toch leiden door wat hij gehoord heeft. Zo kunnen we dan ook in de taal van de griffiers inslag van de spreektaal veronderstellen, vooral wat morfologie en syntaxis betreft.

De verscherping van $d > t$ vóór een s -klank is een phonetisch verschijnsel, dat in de meeste van onze Zuidnederlandse dialecten voorkomt. Substantieven, die met een s of z beginnen en regelmatig in de dialecten als masculina of femina gebruikt zijn, worden soms zelfs beschouwd als neutra, doordat het bepalend lidwoord dat voorafgaat, t is en niet $de(n)$. (Zie hierover, voor het Aarschots dialect, het artikel van J. L. PAUWELS, *Substantieven met een dubbel grammatisch geslacht*) (1). Ook het huidige Aalsters dialect vertoont dit verschijnsel. COLINET (2) wees reeds op de verscherping der dentaal van het bepalend lidwoord vóór s -klank van substantieven. Zeer terecht verwijst hij naar den genitief der namen van de dagen der week, die als tijdsbepaling gebruikt wordt en met $ts < des$ begint. Alleen $tuestenda.uXs$ = tinsdaags en $tunderda.uXs$ = tonderdaags vertonen geen s meer. Deze s , hoewel nu verdwenen, werkt

(1) *Lewensche Bijdragen* XXIII (1931), p. 84-vlg.

(2) PH. COLINET, *Het dialect van Aalst, eene phonetisch-historische studie*, in *Lewensche Bijdragen* I (1898), p. 1-vlg.

toch na door de assimilatie van de stemhebbende dentaal in *duēstēndaX* en *dunderdaX* tot *t*. Ook substantieven, die een deel van den dag aanduiden, worden in het dialect van Aalst en omstreken gebruikt in den genitief met voorafgaand *ts* < *des* van het bepalend lidwoord : Zo zegt men te Aalst regelmatig *tsmæ.rəs* = *ts* morgens, *tsnu.nəs* = *ts* noenes, *tša.uvəs* = *ts* avonds. Als tijdsbepaling gebruikt men ook den genitief *tsander(n)da.uXs* = *ts* ander(en)-daags, waar tussen het lidwoord en het substantief nog het rangtelwoord *ander* staat, dat oorspronkelijk wel zal verbogen geweest zijn. Daarop wijst de *n*, die bij sommige dialectsprekers nog te horen is in *tsandernda.uXs*. Deze tijdsbepalingen met *ts* worden in het dialect van Aalst en omstreken veel gebruikt. Het feit dat we in *tsandernda.uXs* nog een zwak verbogen rangtelwoord horen en dat al de substantieven in de tot nog toe vermelde tijdsbepalingen masculina zijn in het dialect, laat ons toe deze adverbiale bepalingen als oorspronkelijke genitieven te beschouwen. We menen dan ook dat de redenering van GERLACH ROYEN (1) voor dit soort tijdsbepalingen niet kan aanvaard worden. Deze auteur immers beschouwt in uitdrukkingen als „*driemaal 's maands, driemaal 's weeks*”, de eerste *s* als een voorbarigheidsgeval, te verklaren door de bij het substantief gevoegde *s*, die geen genitief-*s* zou zijn, maar wel een adverbiale *s*. We menen dat hier vooral de analogie de leidende factor geweest is, des te meer daar dergelijke tijdsbepalingen vooral in geschreven taal voorkomen en thans in de Zuidnederlandse dialecten niet gebruikt worden. Systematisch onderzoek der taal uit de laatste vier eeuwen zou over het ontstaan en het gebruik van dergelijke constructies waarschijnlijk veel meer zekerheid geven.

(1) GERLACH ROYEN, *De ongelukkige Trits*, in *De Nieuwe Taalgids* XXXI (1937), p. 200-vlg.

Tijdsbepalingen met *s* bij femina waren niet te vinden in de taal der griffiers, te Aalst van 1494 tot 1700 werkzaam. Genitieven van masculina met *ts* vooraan, als adverbiale bepaling van tijd gebruikt, konden we wel noteren. Zo bv. *tsaterdaechs* (1495, 1498, A 852 (1)-1665, A 853), *tsnoens* (1564, G 1662), *t' snachts* (1664, A 863), *tsnachts* (1665, A 853), *tsavonds* (1496, 1497, A 852), *tsavonts* (1666, 1691, A 863), *t'savonts* (1670, 1691, A 863), *tsachternoens* (1633, G 1663). In de vormen *tsnavonts* (1590, G 1662) en *tsnavens* (1594, G 1662) werd de *n* van het lidwoord of van het demonstratief pronomen in nominatief, datief of accusatief bij het substantief in den genitief gevoegd. Misschien heeft hierbij ook nog de analogie gewerkt met *tsnachts* en *tsnoens*, waar de *n* werkelijk tot het substantief behoort.

De genitief *tsanderdaechs* komt dikwijls voor : 1494, 1495, 1496, A 852-1663, 1665, A 863. In de genoteerde gevallen vonden we nochtans geen enkele schrijfwijze die op een verbuiging van het rangtelwoord *ander* zou wijzen.

Van het substantief *jaar* werd de genitief als tijdsbepaling in deze griffierstaal veel gebruikt. Het moderne Aalsters dialect kent deze genitief-tijdsbepaling niet meer. (Voor het Mnl., zie STOETT (2), par. 178). Syntactisch is het gebruik van den genitief *tsjaers* min of meer beperkt : Hij is eigenlijk een bepaling bij een substantief dat een som aanduidt en vormt er een geheel mee. Zo bv. ...*dat hij anveerde en tsinen laste nemen zoude een pond g. tsj(ae)rs erflike* (1495, A 862). De genitief is hier wel een adverbiale bepaling, maar slechts bij een ander zinsdeel dan het praedicaat, terwijl de genitieven van dagnamen, die we

(1) A : Stadsarchief te Aalst — G : Rijksarchief te Gent — Het jaartal staat vóór A of G vermeld, het volgnummer van het document in den catalogus achteraan.

(2) F. A. STOETT, *Middelnederlandsche Spraakkunst*. — *Syntaxis*. 1923³.

hierboven reeds aanduiden, het praedicaat zelf bepaalden. Syntactisch is hier dus wel een verschil.

De tot nog toe geciteerde genitieven waren alle voorafgegaan door *ts* < *des*. Er zijn heel wat gevallen waar de *t* niet geschreyen is. De genitievormen met *ts* of met *s* alleen wisselen soms in dezelfde uitdrukking op een zelfde bladzijde met elkander af zonder enige reden. Zo om *xij scilde sjaers*... naast ... *o(m) xij scilde tsjaers* (1496, A 852). Soms is het mogelijk een verklaring te geven voor het vervangen van *ts* door *s*. In tijdsbepalingen, gevormd door twee opeenvolgende genitieven, begint de tweede met *s* in plaats van met *ts* zoals de eerste. Dit is in het Aalsters dialect nu ook het geval: *tsundauXsa.uvəs* = *ts* Zondags 's avonds, dat niet als genitief van *zundaga.uvət* mag beschouwd worden, daar in een dergelijk geval geen *s* gebruikt zou worden tussen *zundaX* en *a.uvət*. Uit de onderzochte documenten citeren we *tsand(er)daechs smorghens* (1496, A 852) en *tsaterdaechs smorgens* (1633, A 863). De schrijfwijze *het sondach avonts* (1633, G 1663) zou een bewijs kunnen zijn dat we in dergelijke uitdrukkingen geen verbinding hebben van twee genitieven (voor *het*, zie verder). Immers, tussen *sondach* en *avonts* is geen *s* geschreven. Dit laat dus ook niet toe *sondach* als een bepaling van *avont* te beschouwen, want in een dergelijk geval zouden we na *sondach* toch een *s* verwachten, waardoor de betrekking tussen de twee substantieven zou aangeduid worden. De griffier heeft blijkbaar *sondach avont* opgevat als één substantief, dat hij, naar analogie met andere genitieven, als tijdsbepaling gebruikt, in den genitief heeft geplaatst. In modern Aalsters dialect zou het equivalent van *het sondach avonts* altijd *tsunda.uXsa.uvəs* zijn en nooit *tsundaga.uvəs*. Dit bewijst dat we in *tsundauXsa.uvəs* wel degelijk een verbinding van twee genitieven moeten zien. Deze opvatting wordt nog versterkt doordat men met *zundag*

en *a.uvet* wel tijdsbepalingen zonder *s* tussen de twee substantieven kan vormen. Dit is namelijk het geval in tijdsbepalingen met *ə(n)* of *də(n)* : *ə zundaga.uvet* of *də zundaga.uvet*, waarbij er dient gewezen te worden op de gelijke betekenis van *tsundauXsa.uvəs* en *də zundaga.uvet* in modern Aalsters dialect. Ook het gerekt vocalisme van *daX* in *tsundauXsa.uvəs* met *au* tegenover de *a* van *zundaga.uvet* wijst er op dat *tsundauXsa.uvəs* geen genitief van het samengesteld substantief *zundag + a.uvet* is. In het huidige Aalsters dialect wordt ook de genitief van het substantief *dag* gebruikt in tijdsbepalingen : *ta.uXs*. Juist zoals in *tuəstənda.uXs* en *tunderda.uXs* is hier ook *ts < des* verdwenen, maar werd de *d* van het substantief tot *t* verscherpt. We konden geen enkel geval van *ts + daechs* vinden. Telkens vertoonde de genitief den vorm *sdaechs* (1563, 1564, A 853-1666, A 863). In een zelfden zin komt *sdaechs*, met *s* dus, voor naast *tsanderdaechs*, met *ts* : ... *hoorde sdaechs te vore(n) als Noël Buret tsand(er) d(aechs) daer n(aer) vertrac dat...* (1496, A 852). Syntactisch komt het gebruik van den genitief *sdaechs* overeen met *ta.uXs* : Adverbiale bepaling bij het praedicaat of adverbiale bepaling bij een ander zinsdeel : ... *sdaechs te vore(n)...* (1496, A 852), *ta.uXs tə vɛ.ɪrɪp tot sesse stuvers sdaechs* (1563, A 858), *vɛ zɛs fraŋ da.uXs*.

Phonetisch is er in het modern Aalsters dialect een verschil, daar men bij het gebruik van den genitief van het substantief *dag*, als adverbiale bepaling gebruikt bij een ander zinsdeel dan het praedicaat, geen *t* als anlaut hoort, maar wel een *d*. Misschien wijst dit verschil van anlaut er op dat de genitief *ta.uXs* ontstaan is uit den genitief van *dag*, voorafgegaan door den genitief *des* van het bepalend lidwoord, terwijl *da.uXs* oorspronkelijk zonder demonstratief pronomen of lidwoord zou gebruikt zijn. Indien dit zo geweest is, dan moet *sdaechs* in *tot sesse stuvers sdaechs* als

een analogievorm beschouwd worden, daar de *s* er in een dergelijk geval niet zou kunnen verantwoord worden.

Met den genitief van dagnamen als tijdsbepaling gebruikt is in het Aalsters dialect nauw verwant een tijdsbepaling als *en dunderdaλ*, waarmee dan speciaal de in het verleden of in de toekomst meest nabije Donderdag wordt bedoeld. Het is de persoonsvorm van het verbum die aanduidt of deze tijdsbepaling betrekking heeft op het verleden of op de toekomst. Uitdrukkingen als *en dunderdaλ* duiden dus wel een strikt bepaalden dag aan. Een genitief is algemener. Zo kan hij een dag aanduiden in een zin waar de herhaling van een handeling wordt uitgedrukt. De genitief heeft zo dezelfde waarde als het bepalend lidwoord + de naam van een dag. In het Aalsters kan men met gelijke waarde horen : *de zu.terdag* of *tsu.terda.ugz ester* *næn truæn um viir iir* = *de(n) Zaterdag* of *t's Zaterdags* is er een trein om (= te) vier uren.

Wanneer we onze Zuidnederlandse idiotica opslaan dan bemerken we, dat de tijdsbepalingen met *e(n)* door hen, die ze behandelen, op twee wijzen worden verklaard. J. F. TIERLINCKX vermeldt voor het Hagelands s. v. *de* : „Op sommige plaatsen verkort men het lidw. tot *e*, *en*... Ook in Klein-Brabant.” Op een verschil van betekenis tussen tijdsbepalingen met *de(n)* of met *e(n)* wordt hierbij niet gewezen. Volgens de gegeven voorbeelden duiden ze een bepaalden dag in de toekomst aan : Zo bv. De Zondag (= aanstaanden Zondag) is het kermis. Voor Zuid-Oost-Vlaanderen kent Is. TIERLINCK het gebruik van *e(n)* niet. Wel wijst hij s. v. *de* op een verschil tussen *de* en *ne* : „Ik zal *ne* Maandag komen : eenen Maandag en niet een anderen dag ; ik zal *de* Maandag komen : den aangewezen Maandag (den Maandag waarover gesproken wordt of werd) of die op eenige andere wijze aangeduid werd.” Blijkbaar laat TIERLINCK, bij het onderscheid dat hij maakt, zich leiden

door de tegenstelling *de(n)-ne(n)* als bepalend en niet-bepalend lidwoord. Men mag hierbij niet uit het oog verliezen dat er fonetisch een verschil bestaat tussen *e(n)* en het niet-bepalend lidwoord *ne(n)*. Het Antwerps en het Waas kennen het gebruik van *de(n)* en van *e(n)*, volgens wat CORNELISSEN-VERVLIET en A. JOOS ons mededelen. Deze auteurs beschouwen *e(n)* niet als een lidwoord, maar wel, en ons inziens terecht, als een voorzetsel. Te oordelen naar de geciteerde voorbeelden zou er in deze twee dialectgroepen geen verschil bestaan tussen *de Maandag* en *e Maandag*. Men zou daar dus evengoed kunnen zeggen *Ik ga de Zondag op reis* als *Ik ga e Zondag op reis*. Voor het Antwerps is daarbij nog merkwaardig dat men slechts *de(n)* hoort, wanneer vóór het substantief een bepaling (= adjectief) staat (zie s. v. *e*, *en*). Het huidig Aalsters dialect gebruikt in een dergelijk geval noch *de(n)* noch *e(n)*. Men zegt er bv. *nustən dʌstəndaλ* = naasten Dinsdag, zonder *de(n)* of *e(n)*. In het Mnl. Wdb. II, 632 s. v. *en* vinden we talrijke voorbeelden met *en* in tijdsbepalingen, die een bepaalden dag aanwijzen. Er wordt tevens naar gelijke modern-Nederlandse constructies verwezen, die volgens de verklaring in het Mnl. Wdb. hiervan gegeven, slechts een bepaalden dag in de toekomst zouden aanduiden. Het Mnl. voorbeeld *En sonnendage daer na* wijst er op dat men in het Mnl. het gebruik van *en* kende in tijdsbepalingen om een bepaalden dag in het verleden aan te duiden. Het Mnl. Wdb. beschouwt *en*, den toonlozen vorm van *in*, als een voorzetsel op zich zelf, dat trouwens ook in andere dan tijdsbepalingen voorkomt. Hierbij dient opgemerkt te worden dat men in het Mnl. naast *en* ook het voorzetsel *in* gebruikte in tijdsbepalingen. Het Mnl. Wb. III, 818-819, s. v. *in* stelt den toestand in het Mnl. voor alsof de verbinding *in* + naam van een dag toen een ruimer betekenis had, doordat ze ook een bepaalden dag in het verleden kon

aanduiden „in strijd met het hedendaagsche taalgebruik”. Volgens het Wd. der Ned. Taal III, 4111, s. v. *en* nochtans, wordt *en*, als toonloze bijvorm van het voorzetsel *in*, gebruikt vóór namen van dagen der week „om te kennen te geven dat de vorige of de eerstvolgende wordt bedoeld”, dus voor toekomst én voor verleden. De verwisseling met het niet-bepalend lidwoord, die, blijkens III, 3808, voorkomt, o. m. bij Hooft en in de gewone Ned. omgangstaal, wordt te Aalst zelf niet gehoord. We vonden er ook geen voorbeelden van in de griffierstaal. COLINET (1) zelf verklaarde dit *en* in het Aalsters dialect reeds als een proclitischen vorm van *in*.

In de Aalsterse griffierstaal uit de 16e en de 17e eeuw vonden we drie zinnnetjes met *en*. — ... *dat en vryendaghe lestleden hy der huysvr(ouwe) van Jan Vand(er)elst heeft hooren v(er)clae(re)n...* (1578, G 1612), ... *seght de sel(ve) gestole(n) te hebbe(n) en Donderdach lestleden snachts ontrent te(n) een ure(n)* (1673, G 1569), — *Item of hy en saterdaghmorgen in de merckt niet en heeft..., stillekens aangetast diversche persoonen en(de) lantslieden om hunne borse te snijden oft hemlieden geldt uuijt hunne sacken te langen* (1692, A 861). In deze drie zinnnetjes duidt *en* + naam van een dag, een bepaalden dag aan uit het verleden, doordat de persoonsvorm van het verbum een verleden tijdsvorm is en dat in de eerste twee voorbeelden onmiddellijk na het substantief het adjectief *lestleden* geplaatst is.

Het feit dat we geen tijdsbepalingen met bepalend lidwoord vonden, bewijst nog niet noodzakelijk dat deze in de 16de en de 17de eeuw niet gebruikt werden te Aalst. Trouwens, één geval wijst er op dat de tijdsbepaling met bepalend lidwoord niet onbekend zal geweest zijn : ... *hadde hem den avondts ontrent den acht hueren vander nacht ghe-*

(1) O. c., par. 38, p. 101.

vonden... (1567, A 858). Hier staan we voor een contaminatievorm, ontstaan uit een genitief en een tijdsbepaling met het bepalend lidwoord + den onverbogen vorm van het substantief. We wijzen er hier op dat de tijdsbepaling met bepalend lidwoord in het huidige Aalsters dialect slechts mogelijk is met substantieven die een dag der week aanduiden en dat men, naast den genitief, ook een voorzetselbepaling gebruikt met een substantief als *avond*. Dus wel *tsau.ves* of *mten au.vet*, maar niet *den au.vet*. Voor het Mnl. vermeldt STOETT (1) tijdsbepalingen met bepalend lidwoord en den naam van een dag, maar slechts in voorzetselbepalingen.

Tot nog toe konden we constructies citeren uit de griffierstaal die met het modern Aalsters dialect overeenstemmen. We willen hier nog even de aandacht vestigen op enkele merkwaardige gevallen, die bijna alle in 1633 te Aalst geschreven werden door een griffier, die neerschreef wat de getuigen wisten mede te delen in verband met den moord op den „praeter” van Herdersem. De *t* van *ts* < *des* in tijdsbepalingen was dezen griffier blijkbaar niet heel duidelijk. Hij beseftte niet dat dergelijke adverbiale bepalingen met *ts* oorspronkelijk genitieven waren met een bepalend lidwoord. Hij heeft de zaak willen oplossen en vond niets beter dan deze *t* als *het* te schrijven. Op zich zelf beschouwd vormen de volgende tijdsbepalingen wel een merkwaardige constructie : *het* + genitief met anlaut -s : *het sondaechs* (1633, G 1663), *het sdyendaechs* (1633, G 1668), *het swoendaechs* (1633, G 1663), *het svrydaechs* (1633, G 1663), *het saterdaechs* (1633, G 1663), *het savonts* (1633, G 1663), *het snachs* (1633, G 1663), *het smorghens* (1628, 1633, G 1663), *het sanderdaechs* (1633, G 1663), *het sondaech avonts* (1633, G 1663). De *ts* vóór dentaal was

(1) O. c., par. 95, p. 56.

toen nog mogelijk. Want anders zou deze griffier slechts moeilijk *het sdycendaechs* kunnen geschreven hebben. Ofwel heeft hij *het* ook bij *sdycendaechs* gevoegd naar analogie met de andere genitieven. Immers, als genitief van *dag* en *Donderdag*, die beide dus ook met stemhebbende dentaal beginnen, vonden we slechts *s* en niet *ts*. — *sdonredaechs* (1498, A 852). Voor *sdaechs*, zie hierboven.

Naast *het svrydaechs* is ook de vorm *het vrydaechs* (1633, G 1663) gebruikt. Zoals nu in het huidig Aalsters dialect door sommigen de *s* van *ts* niet wordt uitgesproken, vooral in *tXuijsta.uXs* en *tfruæda.uXs*, zo constateren we in de taal van den griffier ook de afwisseling met of zonder *s* van het bepalend lidwoord vóór het substantief *Vrijdag*.

Ook op andere plaatsen vinden we *het* geschreven als interpretatie door een griffier van een phonetisch verschijnsel. Zo *het sdaechs* (1627, A 861). In tegenstelling met al de andere reeds geciteerde vormen *sdaechs* zouden we, steunend op dergelijke schrijfwijze, voor deze periode een genitief van het substantief *dag* als *tsdaechs* moeten aanvaarden. Maar andere tijdsbepalingen hebben ook *het*, waar *het* absoluut niet normaal is. Ze bewijzen duidelijk dat de schrijver niet beseftte wat deze *ts*-verbinding oorspronkelijk was. Dit weet de doorsnee-dialectspreker met een gewone ontwikkeling trouwens ook nu niet. Zo waren de volgende vormen mogelijk : *het tsavonts* (1626, A 861), *het t'sachternuens* (1628, G 1939), *het tsanderdaechs* (1628, G 1939). Hier is *het* niet als gevolg van de verscherping *ts* < *des* te verklaren. Dit laat ons toe *het sdaechs* als een analogie-geval te beschouwen, zonder verplicht te zijn voor de onderzochte periode de uitspraak *tsta.uXs* te aanvaarden.

Een paar gevallen laten ons toe aan te nemen dat men soms wel het besef had dat dergelijke tijdsbepalingen genitieven waren. De genitief van het bepalend lidwoord gaat

den genitief met anlaut *-ts* of *-s* vooraf. *des smorghens* (1569, G 1662), *des tsondaeghs* (1567, A 858). Beide vormen bewijzen weer dat *ts* of *s* vóór het substantief niet begrepen worden. Niet altijd was dit het geval. Nu en dan is de genitief *des* gebruikt zonder *ts* of *s* vóór het substantief : *des middachs* (1665, A 863), *des avons* (1606, A 860), *des anderdaechs* (1665, A 863).

We kunnen dus een zekere gelijkheid constateren tussen deze Aalsterse griffierstaal en het huidig modern dialect, wat de genitieven als tijdsbepaling betreft. Alleen voor het gebruik van het bepalend lidwoord vóór den naam van een dag der week vonden we geen parallel voorbeeld in onze documenten uit de 16de en de 17de eeuw, waar we toch een tamelijk sterken inslag van de gewone omgangstaal mogen veronderstellen. We ondervonden ook, te oordelen naar wat de idiotica ons meedelen, dat er nuances bestaan in de Zuidnederlandse dialecten bij het gebruik van *de(n)* of *e(n)* vóór den naam van een dag der week. Een synchronisch onderzoek der syntaxis van onze dialecten, geholpen door de dialectgeographie, zou hier waarschijnlijk nog verschillende merkwaardigheden aan het licht brengen, vooral wanneer ook rekening zou gehouden worden met de genitieven met voorafgaande *ts* of *s*. Hoewel ons materiaal nogal beperkt is, laten de verschillende tijdsbepalingen met *s* + dentaal van het substantief in den genitief toe te veronderstellen dat historisch de evolutie van *ts* + *d* gegaan is over *s* + *d* tot *t*, en niet over *t* + *d*, m. a. w. de stemloos geworden *t* in de genitieven *tuæstenda.uXs*, *tunderda.uXs* en *ta.uXs*, als tijdsbepalingen gebruikt in modern Aalsters dialect, is te verklaren door assimilatie van de stemhebbende dentaal door *s* en niet door *t* van *ts*, na het wegvallen der *s*.
